

**PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA
w Wołominie**

DZIECKO ZDOLNE
informacje dla nauczycieli

opracowanie:

mgr Bogusława Brzezińska

mgr Marta Kielak

mgr Danuta Piątkowska

Informacje opracowane na podstawie literatury

W Polsce nie ma przyjętej jasnej, jednoznacznej i obligatoryjnej definicji dziecka zdolnego.

Dziecko zdolne w rozumieniu społecznym to zwykle uczeń, który ma wzorowe zachowanie i najwyższe oceny z przedmiotów szkolnych.

W rozumieniu psychologicznym dziecko zdolne to takie, które ma wysoki iloraz inteligencji, duże osiągnięcia oraz wysokie zdolności twórcze na różnych płaszczyznach życia.

Dzieci mające znaczne osiągnięcia na ogół są bardzo inteligentne, ale **wysoka inteligencja nie gwarantuje wybitnych osiągnięć**. Bardzo ważna jest sfera motywacyjna osobowości dziecka (np. hierarchia wartości, poziom aspiracji, struktura zainteresowań, adekwatna do rzeczywistości samoocena). Bardzo istotne są umiejętności dotyczące funkcjonowania społecznego - umiejętność współpracy, rozwiązywania konfliktów, komunikowania się, empatii i tolerancji.

Uczeń szczególnie zdolny ma specjalne potrzeby edukacyjne, które powinny być rozpoznane i uwzględnione w toku kształcenia i wychowania.

Charakterystyczne cechy ucznia zdolnego:

- szeroki zakres słownictwa i wysoko rozwinięta zdolność czytania
- niezaspokojona ciekawość i zamiłowanie do zadawania pytań
- zdolność dłuższego utrzymywania koncentracji, zwłaszcza w przypadku interesującego tematu
- skłonność do złożonych procesów myślowych
- umiejętność abstrakcyjnego myślenia
- wysoka sprawność językowa
- doskonała pamięć oraz umiejętność wykorzystywania przechowywanych informacji, prawidłowe kojarzenie i rozumowanie, umiejętności wnioskowania, dostrzegania i rozwiązywania problemów
- preferowanie pracy indywidualnej - brak cierpliwości wobec rówieśników wolniej kojarzących fakty
- bogata wyobraźnia, poczucie humoru
- rozległa wiedza ogólna
- zdolności przywódcze

Nie zawsze dzieci zdolne otrzymują w szkole dobre oceny. Niejednokrotnie bywa tak, że uczeń zdolny z powodu częstego zadawania pytań lub swej nadpobudliwości ruchowej bądź innych zachowań jest kłopotliwy dla nauczyciela, co wpływa na sposób jego oceniania. Obserwujemy więc często rozbieżności rzeczywistych zdolności ucznia z wynikami szkolnymi.

Najczęściej spotykane negatywne cechy niektórych dzieci zdolnych hamujące ich rozwój intelektualno-emocjonalny to:

- brak emocjonalnego zrównoważenia, wyższy stopień neurotyzmu, nieśmiałość lub nadpobudliwość psychoruchowa, egocentryzm, koncentracja na sobie
- nadmierna próżność i pewność siebie, zarozumiałość, okazywanie lekceważenia rówieśnikom i nauczycielom

- brak cierpliwości do takiej pracy na lekcji, która według nich nie ma konkretnego celu
- preferowanie pracy indywidualnej i niechęć do pracy w grupie- brak cierpliwości wobec rówieśników wolniej kojarzących fakty
- skłonność do zabawy ze starszymi dziećmi lub dorosłymi, a także problemy w kontaktach z rówieśnikami
- trudność w przystosowaniu się do grupy (skłonność do izolacji, skrytość, brak identyfikacji z grupą, chęć ciągłego imponowania, dominowania, łatwość popadania w konflikty z otoczeniem, agresywność lub zachowania lękowe)
- poczucie humoru, które może być postrzegane jako „dziwaczne”
- brak nawyków systematycznej pracy
- trudność w przechodzeniu od wiadomości do umiejętności, demonstrowanie wiedzy encyklopedycznej
- zachowania niegrzeczne, zwłaszcza w chwilach znudzenia lub sfrustrowania
- niechęć do porażek, często nieumiejętność zaakceptowania własnego braku racji

Jak postępować z uczniem zdolnym? - wskazówki dla nauczycieli

- Zdolni uczniowie cenią ćwiczenia wspomagające rozwój zdolności samodzielnego poszukiwania wiedzy i badania faktów. Lubią na własną rękę zgłębiać tematy, które ich interesują. Pozwólcie im na to!
- Uzdolnieni uczniowie potrzebują zadań mających jasny cel edukacyjny i pozwalających na rozwijanie nowych zdolności i zdobywanie wiedzy. Nie męczcie ich pracami domowymi mającymi jedynie wypełnić czas!
- Zdolni uczniowie, przed którymi często stawia się zadania zbyt łatwe i nie wymagające żadnego wysiłku - reagują znudzeniem i sfrustrowaniem. Są świadomi, że jeżeli nie napotykają prawdziwych wyzwań mogą pozwolić sobie w szkole na lenistwo i brak zaangażowania. Nie pozwólcie im na to!
- Uczniowie zdolni często mają trudności w kontaktach z rówieśnikami. Uczcie ich zachowań prospołecznych!
- Uzdolnieni uczniowie potrzebują doświadczenia porażki, aby zrozumieć, że jest to niezbędna część procesu zdobywania wiedzy. Zachęcajcie ich do aktywnych poszukiwań i uczcie, że czasem nie ma jednoznacznej odpowiedzi.
- Dzieci potrzebują okazji do nieskrępowanego pytania nauczyciela i muszą mieć poczucie, że ich komentarze są cenne i nie spotykają się z obojętnością. Uczcie ich wartości zadawania pytań i rozwijajcie w nich tę umiejętność.
- Zachęcajcie uczniów do dyskusowania na temat powiązań między poszczególnymi przedmiotami, przez co będą postrzegać proces nauki bardziej całościowo.
- Organizujcie zajęcia dydaktyczne w oparciu o pracę grupową uczniów dobieranych przemiennie: jako grupy jednorodne pod względem zdolności (różnicowanie wymagań) i jako grupy indywidualnie zróżnicowane (wzajemna pomoc w rozwiązywaniu problemów).
- Włączajcie uczniów zdolnych w proces kształcenia poprzez powierzanie im zadań asystenckich, organizowanie samopomocy koleżeńskiej, prowadzenie zajęć dydaktycznych.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna wspomaga dzieci zdolne i ich rodziny poprzez:

- diagnozę możliwości intelektualnych dziecka, określanie jego mocnych i słabych stron
- diagnozę zainteresowań i preferencji zawodowych uczniów
- wspieranie uczniów w planowaniu kariery zawodowej
- opiniowanie w sprawach wcześniejszego podejmowania obowiązku szkolnego, indywidualnego toku nauki
- udzielanie uczniom wsparcia w sytuacjach trudnych (np. problemy ze znalezieniem swego miejsca w grupie rówieśniczej)
- organizowanie zajęć grupowych rozwijających kompetencje społeczne i psychologiczne uczniów
(np. warsztaty: integracyjne, antystresowe, kształcące umiejętność komunikacji interpersonalnej)
- edukację rodziców i nauczycieli w zakresie wspomagania rozwoju dziecka

Polecana literatura:

- Eby J. Smutny J. *Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży*, Warszawa 1998
- Kujawiński J. *Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych*. Warszawa 1990
- Partyka M. *Zdolni, utalentowani, twórczy*. W-wa 1999
- Partyka M. *Modele opieki nad uczniem zdolnym*. W-wa 2000
- Puślecki W. *Wspieranie elementarnych zdolności twórczych uczniów*. Kraków 1999
- Rimm S. B. *Bariery szkolnej kariery. Dlaczego dzieci zdolne mają słabe stopnie?* W-wa 1994
- Dyrda B. *Zjawiska niepowodzeń szkolnych uczniów zdolnych*. Kraków 2007
- Bates J. *Dzieci zdolne, ambitne i utalentowane*. W-wa 2005

Instytucje działające na rzecz dzieci zdolnych:

- **Centrum Informacyjno-Konsultacyjne ds. Dzieci Zdolnych**
02 - 026 Warszawa, ul. Raszyńska 8/10, tel. 822-71-68
- **Krajowy Fundusz na Rzecz Dzieci**
00 - 791 Warszawa, ul. Chocimska 14,
tel. 848-24-68; 848-23-98
- **Stowarzyszenie Szkół Twórczych**
01 - 922 Warszawa, ul. Conrada 21/78, tel. 663-64-65; 34-58-54
- **Stowarzyszenie Szkół Aktywnych**
03 - 948 Warszawa, ul. Saską 59,
tel. 617-85-83; 663-64-65;
- **Ośrodek Promocji Talentów**
01 - 737 Warszawa, ul. Elbląska 51,
tel. 633-24-04
- **Fundacja Ewy Czeszejko-Sochackiej. Promocja Talentu**
01 - 803 Warszawa, ul. Ceglowska 28,
tel. 834-14-18
- **„Primus Inter Pares” Fundacja na rzecz młodzieży wybitnie zdolnej i jej nauczycieli** 00 - 950 Warszawa, ul. Tamka 45/9, tel. 827-93-40

- **Fundacja im. Stefana Batorego**
00 - 586 Warszawa, ul. Flory 9,
tel. 848-80-55; 622-01-96
- **Centrum Edukacji Artystycznej**
00 -071 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 21/23, tel. 826-03-57